

Tajemnicze budowle Mezoameryki

Stefan Gierlotka

Mezoameryka obejmuje terytoria zamieszkałe przez cywilizacje prekolumbijskie, od Meksyku po Przesmyk Panamski. Meksyk leżący w południowej części Ameryki Północnej zajmuje powierzchnię prawie 2 mln km². Na zachodzie i południu jego granice wyznacza Ocean Spokojny, na wschodzie Morze Karaibskie. Położony jest na zachodnim krańcu płyty północnoamerykańskiej, która styka się z płytą pacyficzną i karaibską. Na styku tych wielkich form geologicznych doszło do wypiętrzenia się terenu, którego efektem są liczne pasma górskie i wyżyny. Jest to rejon częstych trzęsień ziemi oraz erupcji wulkanicznych.

Historia starożytnych ludów Mezoameryki to wielka zagadka otoczona mgłą tajemnicy. Rozwinęły się tutaj cywilizacje prekolumbijskie: Zapotekowie, Olmekowie, Toltekowie, Majowie i Aztekowie. Ludzie ci mieli skomplikowane kalendarze i zaawansowaną wiedzę astronomiczną, budowali piramidy podobne do egipskich. Ten cywilizowany lud pojawił się jakby znikąd, przeszedł wszystkie etapy rozwoju, od rozkwitu do upadku, po czym zaginął zupełnie nieznan.

Na terenach odpowiadających dzisiejszym prowincjom Veracruz nad Zatoką Meksykańską, między 1500 a 500 rokiem p.n.e. rozwinęła się jedna z pierwszej cywilizacji Mezoameryki, kultura Olmeków. Znali podstawy matematyki i kalendarza. Zapoczątkowali budowę schodkowych piramid ze świątyniami, umieszczanymi na szczycie. W ośrodku ceremonialnym w La Venta odkryto najstarszą piramidę olmecką, wysoką na 34 metry, zorientowaną dokładnie według stron świata. Całość kompleksu uzupełniają olbrzymie kamienne głowy, które stanowią dziś najbardziej rozpoznawalny znak Olmeków. Odkopanych zostało 17 bazaltowych głów o płaskiej twarzy, grubych wargach i szerokim nosie. Głowy są wysokie na około 2,7 m i każda waży ponad 25 tony. Zostały uformowane z bazaltu, pochodzącego z gór Los Tuxtlas odległych o 120 km od stanowisk, gdzie zostały odkryte. Nie wiadomo, w jaki sposób dysponując

jedynie prymitywną techniką, potrafili transportować tak ciężkie głowy.

Co przedstawiają owe kolosy? Wersji jest co najmniej kilka. Niektórzy twierdzą, że te ogromne kamienne głowy to wizerunki wodzów olmeckich. Jak zwykle w takich przypadkach znalazły się także głosy zwolenników teorii science

fiction, którzy upatrywali w wizerunkach głów przybyszów z kosmosu. Wszystkie olmeckie głowy posiadają hełmy z ochroniaczami policzków. Ten element z pewnością nie jest hełmem kosmonauty.

Cywilizacja olmecka upadła ok. 900 r. p.n.e. i nieznanne są przyczyny jej upadku. Spadkobiercami tej cywilizacji były

powstałe kultury: Azteków, Tolteków, Zapoteków i Majów. Cywilizacja Azteków będąca potęgą tzw. Mezoameryki, została zniszczona przez hiszpańskich konkwistadorów pod wodzą Hernána Cortésa w latach 1518 – 1525.

Na północny wschód od dzisiejszego miasta Meksyk leży Teotihuacan ze słynnymi dziś piramidami Słońca i Księżycy. Miasto zamieszkałe było przez Azteków od XII do początków XVI wieku. Uznaje się, że Teotihuacan zostało założone w 200 roku p.n.e., ale sugeruje się, że jego początki mogą być znacznie wcześniejsze. Piramidy, Słońca o wysokości 64 m i długości boku podstawy 210 m oraz Księżycy o wysokości 42 m i długości boków podstawy 150 × 120 m, zostały wybudowane ze skał andezytowych. Na najwyższym tarasie obu piramid zbudowano świątynię, z której zachowały się tylko ruiny. Do najwyższego ceremonialnego tarasu piramidy prowadzą strome stopnie o wysokości 29 cm. Miasto wygląda, jakby powstało dzięki bardzo zaawansowanej technologii. Główna arteria Teotihuacan zwana Drogą Zmarłych, biegnie idealnie prosto wzdłuż osi północ-południe, na odcinku ponad 3 kilometrów i szerokości 45 metrów.

Według azteckiej legendy Teotihuacan zostało założone przez olbrzymów zwanych quinametn, którzy mieli żyć na długo przed pojawieniem się ludzi i zostać uśmierceni w wyniku wielkiej katastrofy. Legendy azteckie podają, iż piramidy Słońca i Księżycy zostały wzniesione dla upamiętnienia dnia, w którym Słońce nie weszło, a Ziemia pograżyła się w ciemnościach. Jeśli takie wydarzenie rzeczywiście miało miejsce, to kiedy?

Zakładając, że wyjście z Egiptu nastąpiło w 1433 roku p.n.e., Izraelici weszli do Kanaanu 40 lat później, w 1393 roku p.n.e., zatem wtedy Słońce zatrzymało się, co odpowiada chronologii andyjskiej.

Z naukowego punktu widzenia jest możliwe, że ruch wirowy Ziemi został zakłócony przez przelatującą w pobliżu dużą kometę. Wiadomo, że większość komet porusza się po orbicie w kierunku przeciwnym do ruchu wirowego Ziemi. Takie przypuszczenie potwierdza Księga Jozuego (10,11), gdzie czytamy o „wielkich kamieniach” spadających

z nieba. Prawdopodobnie chodzi o fragmenty komety, które weszły w atmosferę ziemską.

Na obszarze półwyspu Jukatan między 250 a 900 rokiem n.e. rozwinęła się cywilizacja Majów, najbardziej postępową wśród wszystkich kultur Mezoameryki. Ta prężna cywilizacja w X wieku wymarła w tajemniczy sposób. Na nizinach Jukatenu Majowie wznosili budowle kamienne w kształcie piramid: Uxmal, Mayapan, Chichen Itza, Sayil, Kabah i Labna. Potrafili budować kryte pomieszczenia o niespotykanych dotąd rozmiarach. W Chichen Itza Majowie zbudowali wielonawowe hale filarowe z równoległymi sklepieniami wspornikowymi. Wznosili budowle służące obserwacjom astronomicznym, platformy kultu i fortyfikacje. Na szczycie wszystkich piramid znajdowała się budowla w kształcie pawilonu o przeznaczeniu sakralnym. W niektórych budowlach stosowali element sklepienia pozornego, wykonywanego z kolejno przybliżanych do siebie warstw kamienia.

W środkowo-wschodniej części obecnego stanu Oaxaca, około roku 500 p.n.e. rozpoczęła rozwijać się nowa cywilizacja Zapotekowie, przejmująca na swoje potrzeby zdobycze kultury Olmeków. Najważniejszym ośrodkiem Zapoteków było Monte Albán, którego początki datuje się na ok. 500 p.n.e. W architekturze Monte Alban budowniczowie stosowali gzymsy, sklepienia wsparte na słupach, bardzo masywne mury. Około 900 roku Monte Alban zostało opuszczone, a cała wspaniałość zniknęła prawdopodobnie pod naporem najeźdźców.

Wszystkie meksykańskie piramidy są zbudowane na sztucznie usypanych cokołach stanowiących ich wnętrze. Po ustabilizowaniu skalnego rumowiska wznoszono na nim czworoboczną piramidę ze skalnych bloków. Utworzoną budowlę licowano blokami kamiennymi. Na szczycie piramid urządzano taras ceremonialny, do którego po ścianach bocznych wznosiła się schodowa promenada. Zmierzona wysokość kamiennych stopni w piramidach wynosiła od 29 cm u Azteków, do 39 cm u Majów. Taka duża wysokość stopni schodowych sugeruje, że budowniczowie wzrostem byli wyżsi niż zamieszkujący te tereny

Indianie. Do budowy piramid stosowano w Meksyku środkowym andezyt, trachit, niekiedy bazalt, a na półwyspie Jukatan stosowano wyłącznie skały wapienne. Większość budowli posiada bloki spajane zaprawą.

Pod względem konstrukcji piramidy te znacznie się różnią od piramid egipskich. Zastosowane bloki kamienne w meksykańskich piramidach nie są tak monumentalne jak w piramidach egipskich, czy słynnym murze Inków w peruwiańskim Cusco.

Najbardziej zachwycająca jest geometria budowli. Piramidy są dokładnie zaprojektowane i wykonane z równą linią boczną. Wybudowanie takich piramid wymagało precyzyjnej i rozwiniętej geodezji.

Ciekawostką jest odchylenie kierunku ściany bocznej budowli od kierunku północnego, o kąt azymutu wynoszący około 15°. Ponieważ w rejonie południowego Meksyku nie było złóż żelaza, zatem kompasu magnetycznego dawni mieszkańcy Mezoameryki nie znali. Byli natomiast dobrymi astronomami i potrafili wyznaczyć przy pomocy gwiazd kierunek północny. Wiadomo, że na przestrzeni wieków kierunek bieguna północnego zmieniał się, gdyż zjawisko powoduje zmiana parametrów orbitalnych globu ziemskiego. W wyniku precesji oś Ziemi zakreśla na sferze niebieskiej w ciągu około 26 tys. lat okrąg o promieniu 23,5 stopnia wokół bieguna ekliptyki. Mierzone odchylenie azymutalne kierunku ściany budowli do kierunku północnego wskazuje na to, że w czasie wznoszenia piramid kierunek północny był odchyłony o ten kąt w odniesieniu do współczesnego kierunku północnego.

Wszystkie dawne monumentalne budowle Mezoameryki, a zwłaszcza piramidy zachwycają swą architekturą i kryją tajemnicę przez kogo i w jakim celu zostały zbudowane. ■

 Stefan Gierlotka